

Системний курс з політології

Анатолій Пахарев,

доктор політичних наук,

головний науковий співробітник

Інституту політичних і етнонаціональних досліджень

НАН України

Політологія: Підручник для вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації / За ред. проф. Ф. М. Кирилюка. - К.: Здоров'я, 2004. - 775 с.

Остаточне виокремлення науки про політику – **політології** у самостійну галузь суспільствознавства обумовлене значним зростанням кількості, різноманітності та значення політичних проблем, політичних ідей, сил і процесів, які охопили сучасний світ. Природно, що політологія стала однією з провідних дисциплін сучасного суспільствознавства, мета якої – дати громадянам наукові знання про політичні процеси в суспільстві.

Підручник, виданий за редакцією доктора філософських наук професора Ф. Кирилюка, є результатом багаторічних науково-педагогічних досліджень кафедри політології Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серед її авторів відомі в Україні фахівці-політологи, зокрема, професор М. Обушний, професор М. Хилько та інші. У книзі системно викладено всі теми курсу політології. Це гармонізована, цілісна, завершена праця.

Новизна підручника полягає в широкому впровадженні в навчальний процес прикладної політології, навчально-орієнтованої інтерпретації світової політичної науки, демократичному підході авторів до висвітлення загальноцивілізаційних і вітчизняних процесів сучасного політичного життя.

Теоретико-методологічна частина підручника, автором якої є професор М. Обушний, ґрунтовно розкриває природу, детермінанти, структуру, функції та наукову генезу політики. У ній не тільки визначається предмет політології, а й докладно розкриваються закони, категорії, основні функції та методи сучасної політичної науки. Безумовною позитивною якістю цієї частини книги є розміщення семи аналітично-інформаційних схем, в яких представлено структуру, особливості дії, основні класифікації політики, місце політології в системі суспільних наук, проблеми політології як науки,

її функції та методи.

Привертає увагу систематизоване розкриття історичних етапів світової і вітчизняної науки про політику (автор – професор Ф. Кирилюк). У цій частині підручника розкривається не тільки еволюція наукової думки про політику від стародавніх до новітніх часів, а й ґрунтовне висвітлення історичної генези політичних ідей східного слов'янства, мислителів Давньоруської держави аж до формування української політичної думки XIX – XX століть.

Доречно розміщено дві таблиці з порівнянням політичних ідей Платона і Аристотеля (стор. 47), а також таблиці зі змістом політичних ідей пам'яток Київської Русі (стор. 68 – 69). Корисним, на наш погляд, є виділення в окремі таблиці концепцій Н. Макіавеллі, Т. Гоббса і Дж. Локка (стор. 74 – 76), Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо (стор. 78 – 79), що сприяє глибшому опануванню ідей та поглядів цих видатних політичних мислителів. Автор сформував також таблиці з політичними поглядами польських та українських мислителів XVI – XIX століть. Виокремлено в таблиці базові концепції українського лібералізму, інтегрального націоналізму, державницького націоналізму та консерватизму. Хоча можна було б до них додати таблиці з базовими концепціями націонал-комунізму та соціал-демократизму.

Заслужують на увагу окремі параграфи, присвячені американській, британській, німецькій та французькій політичній науці (стор. 160 – 182). На жаль, для російської політичної думки авторіві „вистачило” двох сторінок поверхового тексту, хоча відомі і тісні зв'язки українських політичних мислителів з російськими, і значний вплив російської політичної думки на становлення, формування та розвиток більшості напрямків української політичної науки.

У розділі „Політична сфера суспільства”, крім нормативно традиційних підрозділів, присвячених питанням влади, соціально-політичної структури суспільства, політичної свідомості і політичної культури тощо, привертає увагу ґрунтовний параграф з етнонаціональної політики, що не часто зустрічається в інших навчальних виданнях. Оцінюючи позитивно зміст цього розділу, хотілося б відзначити, що підрозділ з політичної ідеології доцільніше було б розмістити перед підрозділом з політичної свідомості і політичної культури.

Певною системністю та змістовною логікою відзначаються розділи, в яких ідеться про політичний процес і політичні системи та інститути. Добре, що в книзі є окремі підрозділи з політичних конфліктів та шляхів їх подолання (автор доц. М. Корж), громадянського суспільства і правової держави (автор доц. І. Федірко). Важливий підрозділ, у якому висвітлюються сутність та роль бюрократії й бюрократизму в житті суспільства (автор доц. І. Федірко). Однак цей підрозділ значно виграє би, якби автор посилив його за рахунок теоретичних положень видатного

політолога новітнього часу М. Вебера – засновника теорії раціональної бюрократії.

Особливо хотілося б відзначити розділ, присвячений політичним технологіям. Його написали професори Ф. Кирилюк, М. Обушний та М. Хилько. Тут докладно розкрито питання процедури та інфраструктури виборчих кампаній, визначено класифікації та моделі виборчих систем, є підрозділи з політичного менеджменту, політичного маркетингу і політичної іміджології, розкрито основні науково-теоретичні засади політичного прогнозування.

У заключній частині підручника ґрунтовно висвітлено зовнішньополітичні проблеми політології (автор проф. М. Хилько). На основі багатовимірності сучасного цивілізаційного розвитку виявлено особливості міжнародних відносин і міжнародної політики сучасності, визначено місце України в геополітичній стратегії світового співтовариства, розкрито сутність, походження та характеристики глобальних проблем сучасності.

Необхідно окремо зупинитися на якості змісту та вдалій структурі підручника. Дуже важливо, що розділи не містять застарілих матеріалів. Це видання може стати настільною книгою не тільки для студентів, аспірантів і викладачів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації, а й тих, хто цікавиться політологічною проблематикою та актуальними питаннями сучасності.